

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr.1
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.6/7 din 30.05.2014*

CURRICULUM la disciplina

Bazele teoretice ale probațiunii

(consilieri de probațiune)

AUTORI:

Vladimir POPA
Șef al Oficiului central de probațiune

Vitalie RENIȚĂ
Șef al serviciului juridic al OCP

AVIZAT
Șef Direcție instruire și cercetare

CHIȘINĂU, 2014

I. PRELIMINĂRI

Reacția socială față de infracționalitate de-a lungul timpului a cunoscut câteva forme de manifestare, care s-au conturat ca modele distincte: represiv, preventiv și curativ. Toate aceste modele, combinate, astăzi au contribuit la formarea unor tendințe noi ale reacției sociale. Conform doctrinelor criminologice, o tendință nouă a reacției sociale o reprezintă tendința moderată.

Această nouă orientare abordează problematica prevenirii și combaterii criminalității, într-o manieră structurală, sistematică, apreciind că reducerea diferenței sociale, economice și culturale dintre indivizi este de natură să contribuie la o mai mare implicare a cetățenilor la soluționarea problemelor comunității din care fac parte.

O instituție relativ nouă care propagă ideea tendinței moderate o reprezintă Probațiunea.

Din punct de vedere etimologic, termenul *probațiune* provine din latinescul “*probatio*” - perioadă de încercare. Acei condamnați, care au demonstrat de-a lungul perioadei stabilite dorința de a se schimba, prin îndeplinirea condițiilor impuse, sunt iertați și eliberați.

În unele state probațiunea apare ca o sancțiune, ceea ce face ca aria și sfera de aplicare a activităților sale să fie limitate, astfel că în noua abordare a penalizării infractorilor, probațiunea este definită ca o modalitate de intervenție prin activități cu fundament socio-pedagogic, caracterizate printr-o combinație între asistență și consiliere psiho-socială și supraveghere. Ea este aplicată delicvenților selecționați în funcție de personalitatea lor criminologică, scopul principal fiind acela de a oferi subiectului posibilitatea de a-și modifica atitudinea față de viața în societate și de a se reintegra în mediul social, la libera sa dorință și fără riscul de a încălca din nou norma penală.

Probațiunea este una din instituțiile de justiție penală care dispune de strategii de intervenție în toate etapele procesului de justiție penală. Probațiunea este un complex de activități de evaluare, asistență, consiliere psihosocială și supraveghere în comunitate a persoanei în conflict cu legea penală (învinuit, inculpat, condamnat) cu scopul de a o reintegra în societate și proteja comunitatea de riscul recidivei. Diversitatea activităților de probațiune servesc unui dublu scop: protecția comunității prin monitorizare continuă a comportamentului infractorului și reintegrarea socială a acestuia. În planul serviciilor, probațiunea înglobează activități menite să sporească eficiența sistemului de justiție penală și să mărească importanța conceptului de individualizare a pedepsei penale.

Instituția probațiunii, se implementează în Republica Moldova prin proiecte-pilot de IRP care este un ONG, iar la nivel statal, se implementează odată cu crearea

serviciului de probațiune, în 2007, cadrul normativ-juridic al probațiunii fiind definitivat prin Legea nr. 8-XVI din 14.02.2008 cu privire la probațiune. Un rol deosebit în implementarea probațiunii în revine consilierului de probațiune, care trebuie să-și îndeplinească atribuțiile în mod profesionist.

Cursul de instruire inițială este destinat persoanelor care nu au experiență profesională în domeniul probațiunii. Cursul își propune să contribuie la cunoașterea privind:

- definirea principiilor de bază și conceptului probațiunii;
- definirea noțiunilor și esenței probațiunii;
- determinarea rolului probațiunii în sistemul de drept;
- determinarea rolului organizațiilor internaționale;

Curriculumul înglobează trei dimensiuni: cunoaștere, aplicare, integrare. Cunoașterea include acumulare de informație și sistematizare de concepte în domeniul probațiunii. Aplicarea și integrarea presupune formarea și dezvoltarea capacităților de transfer a cunoștințelor teoretice și de utilizare a abilităților practice în activitatea profesională cotidiană, la soluționarea situațiilor problemă și la rezolvarea sarcinilor cu grad avansat de complexitate.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei „Bazele teoretice ale probațiunii,, consilierul de probațiune va obține următoarele competențe:

- să poată formula scopul și obiectivele probațiunii
- să înțeleagă valorile care stau la baza probațiunii și justificarea necesității probațiunii
- să poată determina rolul probațiunii în sistemul judiciar penal.
- să poată formula principiile probațiunii.
- să cunoască apariția noțiunii de probațiune și primelor elemente ale probațiunii.
- să formuleze procesul de dezvoltare și instituționalizării probațiunii.
- să cunoască sisteme de probațiune în UE, SUA și alte țări.
- să cunoască despre evoluția instituției probațiunii în Republica Moldova și instituționalizarea probațiunii în RM.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

La sfârșitul studiului disciplinei audientul va fi capabil să:

- definească principiile de bază și conceptul probațiunii;
- definească noțiunile și esența probațiunii;
- determine rolul probațiunii în sistemul de drept;
- relateze . principiile probațiunii.

- relateze procesul de dezvoltare și instituționalizării probațiunii.
- definească diferite tipuri de sisteme de probațiune în UE, SUA și alte țări.
- relateze apariția și evoluția instituției probațiunii în Republica Moldova și instituționalizarea probațiunii în RM.
- definească tipurile de probațiune în RM.
- relateze avantajele probațiunii față de privațiune de libertate.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formator	Total ore	Ore curs	Ore practice	Evaluarea
Bazele teoretice ale probațiunii	Vladimir POPA	16	6		Teste pentru verificarea cunoștințelor
	Vitalie Reniță			10	

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr.d.o	TEMATICA	Ore curs	Ore practice
1.	Cunoașterea generală a institutului probațiunii	2	2
2.	Apariția și dezvoltarea probațiunii	2	4
3.	Apariția și evoluția instituției probațiunii în Republica Moldova	2	2

VI. UNITĂȚI TEMATICE

Unități tematice	Strategii didactice/ Resurse logistice	Lucrul individual
Tema 1. Cunoașterea generală a institutului probațiunii		
<i>Orele curs</i> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiunea de probațiune. • Scopurile probațiunii. • Criminalitatea și rolul probațiunii. 	Curs-prelegere Proiector/laptop	<i>Ore curs</i> Brainstorming. Lectura surselor din Lista

<ul style="list-style-type: none"> • Aspecte criminologice. • Probațiunea în sistemul judiciar penal. • Valorile fundamentale ale probațiunii. • Principiile probațiunii. <p><i>Orele practice</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Analiza aspectelor criminologice, și rolului probațiunii • Identificarea valorilor fundamentale și principiilor probațiunii. • Analiza rolului probațiunii în sistemul de drept. 	<p>Seminare. Tabla flipchart. Tehnica de calcul</p>	<p>bibliografică.</p> <p><i>Ore practice</i> Soluționarea spețelor. Lucrul în grupuri. Pregătirea temelor pentru activitățile practice; Elaborarea unor lucrări de analiză și cercetare.</p>
<p>Tema 2. Apariția și dezvoltarea probațiunii</p>		
<p><i>Ore curs</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Apariția noțiunii de probațiune. • Primele elemente ale probațiunii. • Procesul de dezvoltare și instituționalizării probațiunii. • Diferite tipuri de sisteme de probațiune în UE. • Probațiunea în SUA și alte țări. Organizațiile europene de probațiune (CEP) și diverse asociații profesionale. <p><i>Ore practice</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Identificarea apariției probațiunii, primelor elemente. • Analiza procesului de dezvoltare și instituționalizare a probațiunii. 	<p>Curs-prelegere Proiector/laptop</p> <p>Seminare. Tabla flipchart. Tehnica de calcul</p>	<p><i>Ore curs</i> Brainstorming. Lectura surselor din Lista bibliografică.</p> <p><i>Ore practice</i> Soluționarea spețelor. Lucrul</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea tipurilor de sisteme de probațiune în UE, SUA și alte țări, organizațiilor europene de probațiune (CEP) și diverselor asociații profesionale. 		<p>În grupuri. Pregătirea temelor pentru activitățile practice; Elaborarea unor lucrări de analiză și cercetare;</p>
Tema 3 Apariția și evoluția instituției probațiunii în Republica Moldova		
<p><i>Ore curs</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Implementarea activităților-pilot în domeniul probațiunii . • Instituționalizarea probațiunii în RM. • Tipurile de probațiune în RM. • Avantajele probațiunii față de privațiune de libertate. <p><i>Ore practice</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Analiza implementării activităților-pilot în domeniul probațiunii . • Identificarea instituționalizării probațiunii în RM. • Identificarea și analiza tipurilor de probațiune în RM. • Analiza avantajelor probațiunii față de privațiune de libertate 	<p>Curs-prelegere Proiector/laptop</p> <p>Seminare. Tabla flipchart. Tehnica de calcul</p>	<p><i>Ore curs</i> Brainstorming. Lectura surselor din Lista bibliografică.</p> <p><i>Ore practice</i> Solucționarea spețelor. Lucrul în grupuri. Pregătirea temelor pentru activitățile practice; Elaborarea unor lucrări de analiză și cercetare.</p>

VII. EVALUAREA

Evaluarea se va efectua continuu și la final.

A. Evaluarea continuă se va realiza prin:

- răspunsuri verbale, participare la dezbateri/studii de caz;
- prezentarea de lucrări individuale;
- prezentări de informații etc.
- participarea audienților în cadrul orelor practice;
- realizarea activităților individuale;
- susținerea unei testări care vor conține sarcini cu obiective de măsurare a cunoștințelor;

B. Evaluarea finală se va efectua sub forma unui examen la finele disciplinei de studiu prin testare.

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Acte normative:

- 1) **Codul Penal** al Republicii Moldova din 18.04.2002, Monitorul Oficial, nr. 72-74 din 14.04.2009;
- 2) **Codul de Procedură Penală** al Republicii Moldova din 14.03.2003, Monitorul Oficial, nr.104-110 din 07.06.03;
- 3) **Codul de executare** al Republicii Moldova din 24.12.2004, Monitorul Oficial, nr. 214-220 din 05.11.2010;
- 4) **Legea cu privire la probațiune** nr.8 din 14.02.08, Monitorul Oficial, nr.103-105 din 13.06.08;
- 5) **Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție** nr. 297 din 24.02.99, Monitorul Oficial, nr. 39-41 din 22.04.99;
- 6) **Legea privind administrația publică locală** nr. 436 din 28.12.2006, Monitorul Oficial, nr. 32-35 din 09.03.2007;
- 7) Hotărîrea Guvernului nr. 918 din 05.10.1999 cu privire la **crearea Centrului coordonator de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție**, Monitorul Oficial, nr. 112-114 din 14.10.1999;
- 8) Hotărîrea Guvernului nr. 331 din 23.04.2009 cu privire la **unele măsuri de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție**, Monitorul Oficial, nr. 86-88 din 08.05.2009;
- 9) **Regulamentului cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității** (aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1643 din 31.12.2003, Monitorul Oficial, nr. 16-18 din 23.01.2004),
- 10) **Regulamentul privind organizarea și funcționarea organelor de probațiune** (aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 827 din 10.09.2010, Monitorul Oficial, nr. 166-168 din 14.09.2010);

- 11) **Regulamentul Consiliului Centrului coordonator de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție**, aprobat prin decizia Consiliului la nr.3 din 30.12.08;
- 12) **Ordin nr. 560 din 31.12.2008 cu privire la aprobarea condițiilor și formei contractului de acordare a asistenței psihosociale persoanelor liberate din locurile de detenție și a regulilor privind modul de întocmire a referatului presentințial de evaluare a personalității** (Monitorul Oficial, nr. 10-11 din 23.01.2009);
- 13) **Instrucțiunea cu privire la activitatea de probațiune sentințială în comunitate în privința condamnaților adulți și minori**, aprobată prin Ordinul nr. 92 din 30 mai 2011;

Reglementări internaționale:

- 1) **Convenția europeană cu privire la supravegherea condamnaților condiționali sau infractori liberați condiționat;**
- 2) **Regulile minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate (Regulile de la Tokyo)** 45-110 din anul 1990, Cea de-a 68-a ședință plenară, 14 decembrie 1990;
- 3) **Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (Principiile de la Riyadh)**, Rezoluția 45/112 14 decembrie 1998, (a 68-a Sesiune Plenară);
- 4) Recomandarea Nr. R (92) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la **regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate**, adoptată de Comitetul de Miniștri în 19 octombrie 1992, cu ocazia celei de a 482-a reuniune a vice-miniștrilor;
- 5) Recomandarea (2000) 22 a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei către statele membre privind **îmbunătățirea aplicării normelor europene cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare**, adoptată de Comitetul de Miniștri pe 29 noiembrie 2000 la a 731-a întâlnire a vice-miniștrilor;
- 6) Recomandarea Rec (2003) 22 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind **liberarea condiționată (parole)**, adoptată la 24 septembrie 2003 la cea de-a 853-a întrunire a vice-miniștrilor;
- 7) Recomandarea CM/Rec (2010) 1 a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei către statele membre cu privire la **Regulile de Probațiune ale Consiliului Europei**, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 20 ianuarie 2010, la cea de-a 1075-a adunare a vice-miniștrilor;

Practica judiciară:

- 1) Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.6 din 14 noiembrie 2008 cu privire la **practica aplicării unor prevederi ce reglementează punerea în executare a hotărîrilor judecătorești cu caracter penal;**

http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTARIREA%20nr.%206%20_2008_%20cu%20privire%20la%20%20practica%20aplicarii%20unor%20prevederi%20ce%20reglementeaza%20punerea%20in%20aplicare%20a%20hotararilor%20judecatoaresti%20cu%20caracter%20penal.pdf;

- 2) Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.8 din 4 iulie 2005 despre **aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației naționale și internaționale privind aplicarea pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității și executarea acestei pedepse** (Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, nr.12, pag.15);
[http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÎREA%20nr.%208%20\(%202005\)Despre%20aplicarea%20de%20către%20instanțele%20judecătorești%20a%20unor%20prevederi%20ale%20legislației.pdf](http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÎREA%20nr.%208%20(%202005)Despre%20aplicarea%20de%20către%20instanțele%20judecătorești%20a%20unor%20prevederi%20ale%20legislației.pdf);
- 3) Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.39 din 22 noiembrie 2004 cu privire la **practica judiciară în cauzele penale privind minorii** (Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, nr.7, pag.6);
[http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÎREA%20nr.39%20\(2004\)Cu%20privire%20la%20practica%20judiciară%20în%20cauzele%20penale%20privind%20minorii.pdf](http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÎREA%20nr.39%20(2004)Cu%20privire%20la%20practica%20judiciară%20în%20cauzele%20penale%20privind%20minorii.pdf);
- 4) Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.16 din 31 mai 2004 cu privire la **aplicarea în practica judiciară a principiului individualizării pedepsei penale**, (Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2004, nr.6, pag.22);
[http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÎREA%20nr.16\(2004\)Cu%20privire%20la%20aplicarea%20în%20practica%20judiciară%20a%20principiului.pdf](http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÎREA%20nr.16(2004)Cu%20privire%20la%20aplicarea%20în%20practica%20judiciară%20a%20principiului.pdf)

Literatură de specialitate:

- 1) Dolea I., Zaharia V., Revista de științe penale, supliment 2007, **Culegere de acte naționale și internaționale în domeniul penal**, volumul I, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2007;
- 2) Ciobanu V., Rotaru V., Zaharia V., Dolea I., **Justiția Juvenilă; Instituția probațiunii în sistemul de drept al Republicii Moldova; Medierea penală**. PNUD Moldova, Institutul Național al Justiției. - Ch. : ELAN POLIGRAF S.R.L., 2009 – (Seria: Suporturi de curs). – Cartea a 11-a. – 296 p.
- 3) Zaharia V., Popa Vl., Popa V., Astrahan L., **Ghidul consilierului de probațiune**, - Ch.: Tipogr. „Bons Offices” S.R.L., 2009, 220 p. ;

- 4) Zaharia V., Popa V., Rotaru V., Martin D., Beldiga C. **Alternative la detenție. Raport de evaluare.** - Ch. :, „Helmax-Exim” SRL, 2009, 184 p. ;
- 5) Dolea I., Zaharia V., Rotaru V., Popa V., **Probațiunea în Republica Moldova. Raport de monitorizare.** - Ch.: Tipogr. „Bons Offices” S.R.L., 2011, 100 p. ;
- 6) Florian Gh., Zaharia V., Dilion M., Popa V., Moraru-Chilimar R., **Probațiunea presentențială în privința minorilor. Teorie și practică**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2005;
- 7) Ulianovschi X., Mîrza V., Golubțov I., Rijicova S., „**Ghid privind munca neremunerată în folosul comunității aplicată față de minori**”, IRP, Chișinău, 2006;
- 8) Vulpescu A., N. Canțer, D. Postu, Iu. Adam, „**Pregătirea pentru liberare a deținuților**”, IRP, Chișinău, 2007;
- 9) Caciamac L., Zaharia V., Canțer N., Postu D., **Raportul misiunii de evaluare a necesităților în domeniul pregătirii pentru liberare a deținuților.** - Institutul de Reforme Penale. – Ch. : Helmax-Exim, 2006 (Tipogr. „Bons Offices”), 92 p. ;
- 10) Cojocaru V., Zaharia V., Cepraga I., Adam Iu., Vulpescu A., **Pregătirea pentru liberare a deținuților.** - Ch. :, „Cu drag” SRL, 2009, 196 p. ;
- 11) Prițcan V., Gribincea T., Moraru-Chilimar R., Cojocaru A., Fiscuci C., Popa V., Dumbrăveanu V., Lungu V., Popovici M., **Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție. Ghid practic**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2007;
- 12) Dolea I., Zaharia V., Ardeleanu D., Cepraga I., Șarban S., **Capacități și abilități de reintegrare socială a deținuților.** Cercetare sociologică. - Institutul de Reforme Penale – Ch. :, „Bons Offices” SRL, 2009, 56 p. ;
- 13) Ciobanu D., Bolotovici L., Popa V., Gribincea T., Zaharia V., **Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție**, IRP, Chișinău, 2009;
- 14) Zaharia V., Pistrinciuc V., Racu A., **Raport de monitorizare și evaluare a activității de reintegrare socială a persoanelor liberate din locurile de detenție.** - Ch. :, „Cu drag” SRL, 2009, 36 p. ;
- 15) Zaharia V., Harconiță N., Popa V., **Ghid de implicare comunitară în activitatea de probațiune în privința minorilor.** - Ch.: „Bons Offices” S.R.L., 2010, 68 p.;
- 16) Anton M. Van Kalmthout, **Reintegrarea socială și supravegherea infractorilor în opt țări europene**, Craiova, 2004;
- 17) Durnescu I., **Manualul consilierului de reintegrare socială și supraveghere**, Craiova, 2001;
- 18) <http://www.irp.md/probatiune.php>;
- 19) <http://www.justice.gov.md>;
- 20) <http://www.cepprobation.org/>
- 21) www.probatiune.gov.md